

A VÁROSLAKÓK FOLYÓIRATA

Pro Cultura Urbis díj 2007

XLI. évfolyam, 8. szám

megjelenik minden hónap 15-én

Alapítva: 1945

I–III. évfolyam: 1945–1947

Szerkesztő: Némethy Károly,
Lestyán Sándor

IV–XXVI. évfolyam: 1966–1988

Szerkesztő: Mesterházi Lajos,
Fekete Gyula, Vargha Balázs,
Jávor Ottó, Szabó János

Főszerkesztő:

Buza Péter

Olvasószerkesztő

és e szám szerkesztője:

Saly Noémi

Szerkesztőbizottság:

Angelus Róbert, Buza Péter,**Hidvégi Violetta,****Kirschner Péter,****N. Kósa Judit** (publicisztika),**Saly Noémi,****Sándor P. Tibor** (archív fotó),**Török András**

(Simplicissimus Budapestje)

Facebook oldalunk szerkesztője:

Vadász Ágnes

A szerkesztés műhelye

a Nagy Budapest Törzsasztal

A szerkesztőség levelezési címe:

1054 Budapest, Honvéd utca 3.

budapestfolyoirat@summa-artium.hu

www.budapestfolyoirat.hu

Kiadja a Summa Artium Nonprofit Kft.

Felelős kiadó: Török András

1054 Budapest, Honvéd utca 3.

Telefon és fax: 318-3938

Lapigazgató: Szűcs Andrea

A BUDAPEST partnere

a Városháza Kiadó

Kiadóvezető: Csomós Miklós

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

1088 Budapest, Szabó Ervin tér 1.

Telefon: 411-5000

Terjesztés: Magyar Posta

Reklamáció: 318-3938

Tördelés: Görög Gábor

Nyomdai munka: Pharma Press Kft.

1033 Budapest, Szőlőkert utca 4/a

Telefon: 577-6300, fax: 577-6362

ISSN: 1785-590X

Nyilvántartási szám: 2.2.4/237/2004

Címlapon:

A sercli evolúciója

(18. oldal)

Fotó: RIC

A hátsó borítón:

Modern hieroglif emlék egy múzeumi műhelyből

(22. oldal)

BUDAPEST

még nem is volt Budapest, csak Pest és Buda, amikor már jobbra ugyanúgy ünnepelte a város Szent István napját, mint ma. Ha úgy százötven évvel visszaforgatnánk az idő kerekét, felettebb otthonosan éreznék magunkat az akkori augusztus huszadikákon, már ami az ünnep hangulatát illeti. Mert bár csodálkozva látnánk, hogy a Szent Jobb-körmenet a budai Vár területén zajlik, nem Pest központjában – elvégre a becses ereklyét akkor a királyi palota Zsigmond-kápolnájában őrizték, nem a még el sem készült Bazilikában –, s hogy a jónép zsákbak futással, póznamászással, sőt disznókon való vágtazással mulattatja magát, a lényeg azért mégiscsak ugyanaz volt, mint ma. Egy vidám ünnep, amikor búcsút lehet venni a nyártól.

Nincs igazán nagy különbség aközött, hogy az ember nyárson forgatott (és persze végül félig nyersen maradó, ezért sok sörrel leöblített) ökörral, esetleg lacipecsenyével, tormás virslivel, mézeskaláccsal és sós pereccel köszönti-e az államalapító királyt, vagy rétesel, töki pomposzal, netán az ország tortájával, sőt cukormentes tortájával. Az élmény ugyanaz: sétálni a városban, mustrálni az árusok portékáját – akkoriban vásárt, ma Mesterségek Ünnepét szerveznek a fafaragóknak, gyertyaöntőknek, bőrösöknek és csizmadiáknak –, és enni, inni pukkadásig. Ami a kiegyezés után várost elborító lacikonyha-regiment volt, az ma a Magyar Ízek utcája véges-végig a budai Duna-parton.

Ezen a napon a szebbik arcát mutatja az országnak Budapest: nem véletlen, hogy ahogy régen, úgy még ma is viszonylag sokan látogatnak el „Szentistvánra” a fővárosba. Igaz, ma már aligha mérhető százazrekben a felránduló vidékiek száma, de az is tény, hogy rég nem kínál az államvasút kedvezményes vagy egyenesen félárú „kéjvonatot” az élményre éheseknek. Van viszont ehelyett ingyenesen látogatható Parlament a falai között őrzött, Szent Istvánnak tulajdonított koronával, tisztavatás az Országháza előtt, este pedig pompás tűzijáték zeneszóval.

Apropó tűzijáték: nincs azon mit csodálkozni, hogy a mai augusztus huszadikák nemcsak a boldog béke-idők népnünnepéit, hanem a zivataros „rövid” huszadik század átpolitizált ünnepeinek túlélő maradványait is magukban hordozzák. A történelem már csak ilyen, semmi sem múlik el nyomtalanul. A tűzijáték például a húszas évek közepén vált az ünnep elválaszthatatlan részévé, akkor, amikor Gálos Kálmán idegenforgalmi szakember javaslatára a főváros megpróbálta az irredenta küzdelem szolgálatába állítani a Szent István-hétté terebélyesített, világivá áthangszerelt ünnepnapot. A magyarsággal szemben elkövetett tragikus igazságtalanságra volt hivatva felhívni a külföld figyelmét a Nagy-Magyarországot és Nem, nem, soha! feliratot formázó esti illumináció csakúgy, mint a gyöngyösbokrétás népnünnepély vagy a Falu Szövetség Nemzeti Búzaünnep, amelynek keretében népviseletbe öltözött fiatalok adtak át pántlikás búzakoszorút a királyi palota udvarán Horthy Miklós kormányzóknak. S ha mindez nem lett volna elég, hát a külföld azt is megfigyelhette, az összetartó magyarság miként ünnepli a Magyar Anyák Nemzeti Ünnepevé nyilvánított Szentistvánkor a sokgyerekes édesanyákat a Nemzeti Múzeum előtt.

A második világháború után persze fordult a kocka, az ünnep nevéből előbb a Szent, aztán az István tűnt el, 1950 után pedig már kizárólag Alkotmány napjának nevezték. A búzakoszorú helyét eddigre átvette az új kenyér, a városba sereglő szövetkezeti fiatalok rendszerint valamely kollektivizált nagyüzem dolgozóinak adták át a nemzetiszín pántlikával átkötött veknit. A nép persze továbbra is előzőnlötte a parkokat, a tűzijáték után táncoló tömeg lepte el a legnagyobb tereket, legfeljebb annyi volt a különbség, hogy a Szent István hajó helyett a világító vörös csillaggal és vörös lámpafüzérrel felszerelt Szabadság vezette a Dunán a hajófelvonulást. S hogy az érzelmi kötődést is megteremtse, a hatalom igyekezett, hogy ezen a nemzeti ünnepen lehetőleg felavasson valami nagyot és fontosat: a sort a Népstadionnal nyitották meg, 1953. augusztus 20-án.

Az Alkotmányt maholnap harminc éve nem ünnepeljük ezen a napon. Az új kenyérral viszont nem kellett örökre szakítaniuk a budapestieknek: 2010 óta a Magyar Pékszövetség vette a kezébe a dolgot, azóta évről évre megrendezik az aratómenetet és a kenyéradást, sőt a kenyerek versenyét is. Mi több, visszatért az először 1960-ban, az első szárnyashajó vízre bocsátásakor megtartott vízi- és légi parádé is. A műrepülést, ejtőernyős bemutatót és hajófelvonulást is magába foglaló program a rendszerváltás után illant el az ünnep menetrendjéből, s az ezredfordulót követően került oda vissza. Az érdeklődők azóta már láthattak tűzoltó hajót táncolni a Dunán, köszönthették a felújított Debrecen ex-Kassát és a Lajta monitort, figyelhetek Boeinger, LI-2-est, DC-3-ast és AN-2-est is áthúzni a pesti hidak fölött. Újabb öt éves szünet után tavaly ez a hagyomány is feléledt, így aztán – remélhetőleg nem a júniusi, piaci alapú motorbőgetés hangerejével, de – e parádénak is részese lesz Szentistvánkor a hagyományörző

BUDAPEST